

همیشه سبزی با قنات

نام: قنات حصار
موقعیت: محله حصار بوعلی یک، بوعلی ۳ و ۲

محله حصار بوعلی شمیران از گذشته چند قنات بزرگ و معروف داشته است. «ملک آباد»، «میرزاعلی» و «تکیه آقا» یا قنات‌های یک، ۲ و ۳ حصار بوعلی از جمله آنهاست. قنات ملک آباد و قنات حصار بوعلی ۳ در این سال‌ها از بین رفت ولی قنات‌های دیگر هنوز هم در این محله جاری است و سرسبزی در ختان این محدوده مدیون این قنات‌هاست. مونا مسعودی، محقق حوزه قنات می‌گوید: «مادر چاه حصار بوعلی یک، یکی از مهم‌ترین قنات‌های شمیران است و اکنون در خیابان منظر به ۲ قرار دارد. قنات حصار بوعلی یک، پس از گذر از خیابان باهنر در غرب خیابان مهمان‌دوست به سمت جنوب ادامه مسیر می‌دهد و از زیر املاک و باغ‌فانچ می‌گذرد و در انتهای بن‌بست جهان به درمانگاه خیریه حصار بوعلی وارد می‌شود. قنات در داخل درمانگاه در ابعاد ۵ در ۲۰ به صورت روباز و به عمق ۲ متر قابل مشاهده است. همچنین مادر چاه قنات حصار بوعلی ۲، در فاصله چندصدمتری شمال غربی میدان قدیمی نیلوران قرار دارد و کوره آن به سمت جنوب غربی کشیده شده که پس از گذر از عرض خیابان باهنر به خیابان سعیدی وارد می‌شود. این قنات پس از آفتابی شدن در جوی خیابان سعیدی سرازیر شده و ساختمان‌های واقع در طول این خیابان با استفاده از پمپ، از آن برای آبیاری فضاهای سبز خانه‌هایشان بهره‌می‌برند.»

قنات‌های نیمه جان دزاشیب

نام: قنات بالا
موقعیت: خیابان نجابت‌جو و شهید کریمی

دو قنات تاریخی معروف به قنات بالا و قنات پایین در محله دزاشیب در روزگاری نبض اصلی زندگی و حیات و آبادانی در این محله بودند. علیرضا زمانی تهران‌پژوه، می‌گوید: «قنات بالا در خیابان نجابت‌جو، نزدیک مسجد امیرالمؤمنین^ع و قنات پایین در خیابان شهید کریمی (بوعلی) در محله دزاشیب قرار دارد. در گذشته قنات بالا آب سالم و پرچمی را برای باغ‌ها، مزارع و حمام محله تأمین می‌کرد اما از قنات پایین به دلیل آلودگی، کمتر استفاده می‌شد. این قنات‌ها باغ‌های معروفی چون باغ دوقلو و باغ حاج فخرالملک را سیراب می‌کردند و نقش مهمی در کشاورزی و رونق و چرخه حیات محله دزاشیب داشتند. به گفته محلی‌ها، حجم محدودی آب در قنات بالا جریان دارد، اما قنات پایین تقریباً غیرفعال است.»

قناتی که باعث معافیت از سربازی شد

می‌گوید: «اکنون کوچه‌ای در دارآباد به نام کوچه قنات وجود دارد که اشاره‌ای به قنات آن محله دارد. این قنات در روزگاری که خبری از آب لوله‌کشی نبود از زیر مسجد جامع دارآباد می‌گذشت و با عبور از زیر خانه‌های قدیمی به تنگه رودخانه دارآباد می‌رسید. خانه‌هایی که قنات از زیر آنها عبور می‌کرد، می‌توانستند با دلو از آن آب بردارند.» علت نامگذاری این قنات نیز برای خود ماجرای جالب دارد. صاحب قنات اهل دارآباد و شمیران نبود. او چند سال بعد برای معافیت پسرانش از خدمت سربازی این قنات

در روزگاری نه‌چندان دور در کوچه و پس‌کوچه‌های دارآباد که قدم می‌زدی، صدای موسیقی آب چشمه و قنات به گوش می‌رسید، اما هنوز هم در کوچه‌های این محله می‌شود ردپای روزگار رفته را پیدا کرد. این محله هنوز یکی دو قنات زنده را در دل خود جای داده؛ قنات‌هایی که به‌عنوان سرمایه‌های آب زیرزمینی شمال تهران، عمدتاً برای آبیاری فضای سبز به کار گرفته می‌شوند. قناتی در محله دارآباد یکی از همان قنات‌هاست. محمدباقر قیدی، یکی از اهالی قدیمی دارآباد،

سازه‌های هویتی یک محله

نام: قنات‌های سوهانک

موقعیت: محله سوهانک

قنات‌های سوهانک، رگ‌های حیات‌بخش محله‌ای هستند که روزگاری روستایی بیلاقی در دامنه‌های جنوبی البرز بود و امروز رخت و لباس شهری بر تن کرده است. به گفته سید مهدی اعرابی، سوهانک در گذشته به‌واسطه آب فراوان قنات‌ها و خاک حاصلخیز، کانون کشت محصولات کشاورزی و باغداری بود. این قنات‌ها که تعدادشان در گذشته به چهار رشته می‌رسید، قدمتی بیش از یک قرن دارند و آب را از منابع زیرزمینی کوه‌های البرز به باغ‌ها، مزارع و خانه‌ها منتقل می‌کردند. اعرابی توضیح می‌دهد: «این قنات‌ها امروزه بیشتر در بخش‌های قدیمی‌تر محله، مانند باغ‌ها و زمین‌های کشاورزی، جریان دارند. هر چند توسعه زندگی شهری و کاهش منابع آبی، مشکلاتی برای ادامه حیات این قنات‌ها ایجاد کرده است، اما قنات‌های سوهانک همچنان نشانه‌ای از جریان زندگی و هویت تاریخی روستا و محله قدیمی سوهانک هستند.»

قلب تپنده یک باغ تاریخی

نام: قنات شماره یک و دوی سفارت انگلیس

موقعیت: قلعهک

قنات‌های محله‌های تاریخی قلعهک تهران که همچنان نفس می‌کشند، از شاهکارهای مهندسی ایرانی محسوب می‌شوند که در گذشته حیات کشاورزی و زندگی در شمیران را تضمین می‌کردند. به گفته سید مهدی اعرابی شمیران‌پژوه، از قنات‌های شماره یک و دوی قلعهک باید به عنوان قلب تپنده باغ سفارت انگلیس یاد کرد. او می‌گوید: «باغ سفارت انگلیس، با وسعت ۲۰ هکتار، میزبان دو قنات فعال، معروف به قنات‌های شماره یک و دو است. این قنات‌ها از میان هفت رشته قنات تاریخی قلعهک، پربارترین و مهم‌ترین بودند. وضعیت فعلی این قنات‌ها نشان‌دهنده جریان پایدار آب است. آب قنات شماره یک، با حجم قابل توجه، از وسط باغ عبور می‌کند و در ختان کهنسال چنار، بید مجنون و نارون را سیراب می‌کند. قنات شماره دو هم به حفظ اکوسیستم باغ کمک می‌کند و گل‌های زینتی و گیاهان متنوع باغ را تغذیه می‌کند. این قنات‌ها که از سفره‌های زیرزمینی بالادست شمیران تغذیه می‌شوند، همچنان زنده‌اند. مادر چاه این قنات‌ها در نقاط بالادست باغ قرار دارد.»

